

Diana Botău

Drept internațional public. Partea generală

Caiet de seminar

Cuprins

I.	Introducere. Sistemul dreptului internațional public _____	1
II.	Izvoarele dreptului internațional. Tratatul _____	9
III.	Izvoarele dreptului internațional. Cutuma. Principiile generale de drept recunoscute de națiunile civilizate _____	76
IV.	Doctrina și jurisprudența. Actul unilateral. Interpretarea _____	99
V.	Raportul dintre dreptul intern și dreptul internațional _____	127
VI.	Subiectele primare ale dreptului internațional _____	147
VII.	Subiectele derivate ale dreptului internațional _____	176
VIII.	Organizația Națiunilor Unite _____	206
IX.	Răspunderea internațională _____	220
X.	Sancțiuni internaționale _____	255
Anexă.	Convenția de la Viena, din 1969, cu privire la dreptul tratatelor _____	289

III. Izvoarele dreptului internațional. Cutuma. Principiile generale de drept recunoscute de națiunile civilizate

1. Rezolvați întrebările tip grilă de mai jos și explicați logica din spatele fiecărei opțiuni. Fiecare întrebare poate avea mai multe răspunsuri corecte sau niciun răspuns corect.

1. Elementul material al cutumei (*consuetudo*) se referă la:

- (a) Convingerea că o anumită conduită a statului este obligatorie din punct de vedere juridic.
- (b) Practica generală, constantă și uniformă a statelor.
- (c) Deciziile instanțelor judecătorești interne.
- (d) Un text scris și semnat de președintele statului care acceptă norma cutumiară.

2. *Opinio juris sive necessitatis* reprezintă:

- (a) Elementul psihologic al cutumei.
- (b) Durata necesară pentru formarea unei norme cutumiare.
- (c) Acceptarea unui tratat de către majoritatea statelor.
- (d) O simplă curtoazie diplomatică.

3. Principiile generale de drept recunoscute de națiunile civilizate sunt „extrase” din:

- (a) Ordinea juridică internațională.
- (b) Sistemele juridice interne ale statelor.

- (c) Rezoluțiile Adunării Generale a ONU.
- (d) Practica internațională a statelor.

4. Principiile generale de drept recunoscute de națiunile civilizate sunt enumerate, în calitate de izvoare de drept, în:

- (a) Preambulul Cartei ONU.
- (b) Art. 38 din Statutul CIJ.
- (c) Convenția de la Viena din 1969.
- (d) Constituțiile naționale ale statelor membre ONU.

5. Principiile generale de drept recunoscute de națiunile civilizate sunt:

- (a) Norme create exclusiv prin tratate multilaterale.
- (b) Concepte juridice comune majorității sistemelor de drept intern.
- (c) Recomandări fără forță juridică.
- (d) *Soft law*.

6. Poate un stat să fie legat de o cutumă fără să fi participat activ la formarea ei?

- (a) Nu, niciodată.
- (b) Da, dacă nu s-a opus în mod constant formării sau opoziibilității cutumei.
- (c) Doar dacă statul este membru permanent în Consiliul de Securitate.
- (d) Da, întotdeauna.

7. Diferența dintre curtoazie (*comitas gentium*) și cutumă este:

- (a) Cutuma nu are element material.
- (b) Curtoazia nu are element psihologic (*opinio juris*).
- (c) Curtoazia este obligatorie, cutuma nu.
- (d) Cutuma este obligatorie, curtoazia nu.

8. Un principiu general de drept recunoscut de națiunile civilizate este:

- (a) *Pacta sunt servanda*.
- (b) *Res judicata* (autoritatea lucrului judecat).
- (c) Principiul inviolabilității frontierelor internaționale.
- (d) Principiul egalității în raporturile juridice.

9. Cutuma poate fi dovedită prin:

- (a) Corespondență diplomatică și declarații oficiale.
- (b) Doar prin manuale de drept internațional.
- (c) Exclusiv prin legi interne.
- (d) Inclusiv prin legi interne.

10. Cât timp trebuie să treacă pentru ca o practică să devină cutumă?

- (a) Exact 50 de ani.
- (b) O perioadă rezonabilă, dar nu există un termen fix (poate fi și scurtă).
- (c) Cel puțin un secol.
- (d) Fiecare stat decide în mod suveran.

11. Principiile generale de drept servesc adesea la:

- (a) Anularea tratatelor.
- (b) Completarea lacunelor dreptului internațional (evitarea unui *non liquet*).
- (c) Înlocuirea completă a cutumei.
- (d) Interpretarea altor norme de drept internațional public.

12. Atitudinea de „obiector persistent” produce efecte:

- (a) După ce cutuma a devenit deja normă de *jus cogens*.
- (b) În timpul procesului de formare a cutumei, prin opoziție constantă.
- (c) Doar în cazul tratatelor de frontieră.
- (d) Doar în cazul Marilor Puteri.

13. Poate exista o cutumă locală (bilaterală)?

- (a) Nu, cutuma trebuie să fie universală.
- (b) Da, între două state.
- (c) Doar dacă statele sunt pe același continent.
- (d) Doar dacă statele au acordul prealabil al Consiliului de Securitate al ONU.

14. Dacă un tratat și o cutumă reglementează același subiect, dar sunt norme contradictorii:

- (a) Tratatul prevalează asupra cutumei, în calitate de *lex specialis*.
- (b) Se aplică întotdeauna norma mai recentă (*lex posterior*), pentru că au aceeași forță juridică.
- (c) Cutuma prevalează asupra tratatului, deoarece este un izvor de drept mai vechi.
- (d) Nu pot exista contradicții între un tratat și o cutumă.

15. Proba elementului psihologic (*opinio juris*) se face, de obicei, prin:

- (a) Analiza gândurilor liderilor de stat.
- (b) Deducție, din practica generală și reacțiile statelor la aceasta.
- (c) Un test scris administrat de CIJ.
- (d) Depoziția procurorului general al fiecărui stat, în fața unui tribunal internațional.

16. În dreptul internațional public, *estoppel* se referă la:

- (a) Un tip de sancțiune militară.
- (b) Un principiu care interzice unui stat să își contrazică propria conduită anterioară.
- (c) O metodă de semnare a tratatelor.
- (d) Un gest de curtoazie internațională.

17. Rezoluțiile Adunării Generale a ONU:

- (a) Sunt izvoare de drept internațional, asimilate tratatelor.
- (b) Au valoarea de norme *jus cogens*.

- (c) Nu au nicio relevanță juridică.
- (d) Nu sunt *hard law*.

18. O cutumă instantanee este cel mai probabil să apară în:

- (a) Dreptul mării.
- (b) Dreptul spațial sau noile tehnologii.
- (c) Dreptul diplomatic și consular.
- (d) Dreptul internațional umanitar.

19. Principiile generale de drept sunt „transpuse” din dreptul intern. Acest lucru înseamnă:

- (a) Se copiază *mot-à-mot* Codul civil francez.
- (b) Se extrage logica juridică comună (e.g., buna-credință) și se adaptează relațiilor între state.
- (c) Statele pierd dreptul de a-și folosi propriile legi.
- (d) Se încheie un tratat de transpunere a principiilor interne în sistemul internațional.

20. Este posibilă formarea instantanee a unei cutume?

- (a) Nu, este nevoie de trecerea a cel puțin unei generații.
- (b) Da, dacă practica statelor vizate este deosebit de largă și reprezentativă.
- (c) Da, dar numai dacă este confirmată imediat de un tratat.
- (d) Da, atunci când conduita unui stat este într-un domeniu foarte recent al relațiilor internaționale, iar restul statelor nu protestează față de practica statului care „sparge gheața” aceluiași domeniu.

21. Conceptul de *persistent objector* îi permite unui stat:

- (a) Să anuleze o normă de *jus cogens*.
- (b) Să nu fie legat de o normă cutumiară în curs de formare, dacă s-a opus constant.
- (c) Să modifice un tratat multilateral fără acordul celorlalți.
- (d) Să exprime obiecții calificate față de rezervele la tratat.

22. În fața unui tribunal internațional, sarcina probei pentru a dovedi o cutumă locală/regională îi revine:

- (a) Chiar tribunalului, *ex officio*, în baza principiului *jura novit curia*.
- (b) Statului care invocă acea cutumă.
- (c) Secretariatului ONU.
- (d) Tuturor statelor care pretind că au contribuit la formarea acelei cutume.

23. Diferența esențială dintre un principiu general de drept recunoscut de națiunile civilizate și o normă cutumiară este aceea că:

- (a) Principiul nu necesită o practică internațională prealabilă, fiind inerent oricărui sistem juridic matur, consolidat.
- (b) Principiul este întotdeauna consacrat în Constituții.
- (c) Principiul prevalează întotdeauna asupra tratatului.
- (d) Principiul trebuie să fie universal.

24. Care este diferența dintre principiile generale de drept recunoscute de națiunile civilizate și principiile de drept internațional (e.g., neamestecul în treburile interne ale altui stat)?

- (a) Nu există nicio diferență.
- (b) Principiile generale de drept recunoscute de națiunile civilizate provin din sistemele interne, în timp ce principiile de drept internațional se nasc direct în plan internațional (cutumă/tratat).
- (c) Principiile generale de drept recunoscute de națiunile civilizate sunt relevante doar pentru statele din Europa.
- (d) Principiile generale de drept recunoscute de națiunile civilizate pot fi acceptate tacit de membrii permanenți ai Consiliului de Securitate, în timp ce principiile de drept internațional pretind acceptarea expresă din partea acestora.

25. Sarcina probei, în cazul unei cutume regionale:

- (a) Revine CIJ (*jura novit curia*).
- (b) Revine statului care o invocă, iar acesta trebuie să demonstreze că partea adversă a acceptat acea cutumă.
- (c) Este imposibil de probat.
- (d) Revine ambelor părți implicate într-o dispută.

26. Un *persistent objector* se poate opune față de opozabilitatea unei norme cutumiare care a devenit *jus cogens*?

- (a) Da, suveranitatea este supremă.
- (b) Nu, normele imperative obligă toate statele, indiferent de opoziție.
- (c) Doar dacă obiecția este expresă, în scris.
- (d) Doar dacă restul statelor acceptă expres sau tacit opoziția.

27. În ce condiții echivalează tăcerea unui stat cu acceptarea unei cutume?

- (a) Întotdeauna.
- (b) Niciodată.
- (c) Doar dacă tăcerea durează mai mult de 200 de ani.
- (d) Uneori.

28. Principiul *ex aequo et bono* (Art. 38 parag. 2 din Statutul CIJ):

- (a) Este un principiu general de drept care se aplică automat, *ex officio*.
- (b) Îi permite CIJ să ignore dreptul și să judece conform echității, dar numai cu acordul expres al părților.
- (c) Este o metodă de interpretare a tratatelor.
- (d) Este un principiu care a fost relevant la crearea CIJ, dar care, în timp, a căzut în desuetudine.

29. Practica statelor relevante în formarea cutumei maritime se referă la:

- (a) Toate statele lumii.
- (b) Statele care au ieșire la mare și activitate maritimă semnificativă.
- (c) Statele din Consiliul de Securitate al ONU.
- (d) Statele din Uniunea Europeană.

30. Ce transformă o simplă uzanță în cutumă internațională?

- (a) Faptul că se repetă de peste 50 de ani.
- (b) Convingerea statelor că acea acțiune este o obligație legală (*opinio juris*).
- (c) Faptul că este scrisă într-un comunicat de presă al ONU.
- (d) Faptul că este urmată de membrii permanenți ai Consiliului de Securitate al ONU.

31. Statul X protestează constant și public împotriva unei noi reguli cutumiare, încă de la apariția acesteia. În dreptul internațional, acest stat se numește:

- (a) Rebel internațional.
- (b) Obiector persistent (*persistent objector*).
- (c) Stat necivilizat.
- (d) Obiector subsecvent (*subsequent objector*).

32. Care este diferența majoră dintre cutumă și principiile generale de drept recunoscute de națiunile civilizate?

- (a) Cutuma se formează în contextul relațiilor externe ale statelor, în timp ce principiile provin din sistemele juridice naționale.
- (b) Cutuma este obligatorie, în timp ce principiile sunt opționale.
- (c) Cutuma trebuie întotdeauna codificată, în timp principiile sunt deja în formă scrisă;
- (d) Cutuma este opozabilă *erga omnes*, în timp ce principiile sunt opozabile *inter partes*.

33. Termenul de „națiuni civilizate” din Art. 38 al Statutului CIJ este interpretat azi în sensul în care se referă la:

- (a) Statele membre UE și NATO.
- (b) Statele care au un PIB ridicat.
- (c) Toate statele comunității internaționale.
- (d) Statele care respectă dreptul internațional.

34. Dacă un judecător internațional nu identifică niciun tratat și nicio cutumă care să reglementeze o anumită situație dedusă judecății, acesta:

- (a) Trebuie să respingă cazul (*non liquet*).
- (b) Poate aplica principiile generale de drept pentru a soluționa cauza.
- (c) Trebuie să inventeze pe loc o normă nouă, pentru că nu are voie să pronunțe un *non liquet*.
- (d) Se abține.

2. Rezolvați spețele tip grilă de mai jos și explicați logica din spatele fiecărei opțiuni. Fiecare întrebare poate avea mai multe răspunsuri corecte sau niciun răspuns corect.

1. Statul A pescuiește de 200 de ani în apele teritoriale ale statului B. În 2026, statul B protestează împotriva acestei practici. În favoarea sa, statul A invocă existența unei cutume locale care îi permite pescuitul. În replică, statul B susține că nu a semnat niciun acord prin care să îi permită statului A această conduită. Cine are dreptate?

- (a) Statul A are dreptate, întrucât tăcerea prelungită a statului B a creat o normă cutumiară.
- (b) Statul B are dreptate, întrucât suveranitatea nu se pierde prin absența protestului, fie și timp de 200 de ani.

2. Statul A instalează sateliți deasupra statului B, timp de 10 ani. În tot acest timp, statul B nu reacționează sub nicio formă. Brus, statul B doboară un satelit al statului A, invocând suveranitatea asupra teritoriului. Statul A invocă o cutumă bilaterală formată în tot acest timp, în relațiile dintre cele două state. Cine are dreptate?

- (a) Statul B, întrucât suveranitatea este absolută.
- (b) Statul A, deoarece tăcerea statului B a permis formarea unei cutume bilaterale.

3. Statul A folosește o stâncă pentru far, de 150 de ani. În 2026, statul B revendică suveranitatea asupra acelui teritoriu. Nu există documente care să susțină poziția vreuneia dintre părți. Singurul reper este practica statului A. Ce izvor de drept este relevant în acest caz?

- (a) Principiul general al proprietății.
- (b) Cutuma locală (bilaterală).

4. Statul A poluează un râu comun, care traversează și teritoriul statului B. Între cele două state nu există un tratat, dar statul B invocă principiul *sic utere tuo ut alienum non laedas* (folosește-ți proprietatea în așa fel încât să nu îi lezezi pe alții). Ce invocă statul B?

- (a) Un principiu general de drept recunoscut de națiunile civilizate.
- (b) O curtoazie diplomatică.
- (c) Un principiu general de drept internațional.
- (d) O veche normă cutumiară.

5. Un judecător internațional din completul unui tribunal arbitral este mituit. Statul păgubit cere revizuirea sentinței arbitrale, invocând sintagma *fraus omnia corrumpit* (frauda corupe totul). Este acesta un izvor de drept internațional?

- (a) Da, este un principiu general de drept recunoscut de națiunile civilizate.
- (b) Da, este un viciu de consimțământ.

- (c) Nu, este doar o dorință morală.
- (d) Da, este o normă cutumiară.

6. Autoritățile judiciare ale statului A îl arestează pe ambasadorul statului B. Statul B contestă liceitatea acestei măsuri și pretinde că există o regulă nescrisă, veche de 2000 de ani, împotriva unei astfel de practici. Care este elementul material al acestei cutume?

- (a) Practica veche de 2000 de ani.
- (b) Convingerea că diplomații sunt sfinți și, deci, intangibili.

7. Statul A vânează balene de secole, însă o nouă cutumă interzice această practică. Statul A a tăcut pe parcursul formării acestei norme cutumiare. Mai poate vâna balene?

- (a) Nu, tăcerea echivalează cu acceptarea noii norme cutumiare.
- (b) Da, suveranitatea statului A este mai veche și mai importantă decât noua normă cutumiară.
- (c) Nu, pentru că norma cutumiară are valoare *jus cogens*.
- (d) Da, pentru că practica statului A este prea îndelungată pentru a mai putea fi contrazisă de vreo normă de drept internațional, fără acordul statului A.

8. Toate statele spionează prin satelit, deși toate declară oficial că această practică este „imorală”. Există o cutumă care permite spionajul?

- (a) Da, practica este uniformă.
- (b) Nu, lipsește *opinio juris*.

3. Sinteză și antiteză

Completați tabelul de mai jos:

Caracteristică	Tratatul internațional	Cutuma internațională	Principiile generale de drept
Sursa	Voința expresă (în scris)	Practica statelor	Sisteme juridice interne
Proba	Textul documentului		
Opozabilitate	<i>Inter partes</i>		
Viteza de formare	Rapidă (prin semnare)		

4. Rezolvați spețele de mai jos, care contextualizează probleme ipotetice de drept internațional public.

1. Statele din Uniunea Statelor Micelare (USM) au anunțat extinderea revendicărilor lor asupra platoului continental din Arctica și din alte zone maritime. Ele susțin că această extindere se bazează pe prevederile UNCLOS (Convenția ONU privind dreptul mării), însă nu au ratificat încă acest tratat.

☞ Dacă statele din USM nu sunt parte la Convenția privind dreptul mării, pot să invoce prevederile acestei convenții pentru a-și mări teritoriul?

☞ Explicați în ce manieră o normă convențională poate deveni obligatorie chiar și pentru un stat care nu a semnat tratatul respectiv.

2. Statele Aethelgard și Vandalia se învecinează. Aethelgard se opune inițiativei Vandaliei de a construi un baraj pe fluviul care traversează cele două state și invocă existența unei norme internaționale generale care interzice construirea unor astfel de lucrări fără acordul tuturor statelor afectate. În opinia reprezentanților Aethelgard, o astfel de obligație îi este opozabilă Vandaliei în temeiul dreptului cutumiar și este irelevant faptul că nu a fost încheiat un tratat bilateral care să o prevadă expres. Vandalia a răspuns printr-o notă diplomatică în care afirmă: „De vreme ce nu am semnat și nu am ratificat vreun tratat în acest sens, nu avem nicio obligație. Dreptul internațional general nu este decât un set de recomandări”.

☞ Cum definiți natura juridică a dreptului internațional, în replică la afirmația Vandaliei?

☞ Poate o regulă să fie obligatorie pentru un stat în absența unui tratat scris? Dacă da, sub ce formă?

3. Statul Decibelia este recunoscut la nivel mondial pentru industria sa creativă și turismul de evenimente. Recent, Decibelia a autorizat construirea unui complex de divertisment permanent, chiar pe linia de frontieră cu statul vecin, Silentio. Acest complex găzduiește săptămânal festivaluri de muzică electronică ale căror emisii sonore depășesc constant pragul de 110 decibeli la graniță. Statul Silentio are o economie care se bazează pe turismul balnear și clinici de recuperare situate în imediata apropiere a frontierei. Vibrațiile și zgomotul constant provocate de festivalurile din Decibelia afectează grav economia, populația și mediul din Silentio, unde s-au constatat exodul turiștilor și închiderea a trei clinici medicale, tulburări grave de somn și stres în rândul populației locale și dezorientarea faunei protejate dintr-o rezervație naturală transfrontalieră.

Silentio se adresează CIJ, în temeiul unui compromis încheiat anterior cu Decibelia, și invocă principiul general de drept *sic utere tuo ut alienum non laedas*. Agentul guvernamental al statului, domnul Șoap-tă de Seară, susține că suveranitatea teritorială a Decibeliei este limitată de obligația de a nu cauza prejudicii transfrontaliere semnificative.

Domnul Max Volumescu, ministru al afacerilor externe în Decibelia, răspunde că statul său este pe deplin suveran asupra activităților economice desfășurate pe propriul teritoriu. În plus, el invocă inexistența unei cutume internaționale speciale sau a unui tratat bilateral care să impună limite stricte de decibeli la frontierele terestre. Prin urmare, consideră că reclamația statului Silentio este o imixtiune în treburile interne ale Decibeliei și că trebuie respinsă.

☞ Care sunt izvoarele de drept internațional pe care le menționează speța?

☞ La ce se referă principiul *sic utere tuo ut alienum non laedas*?

☞ În absența unui tratat special, se poate aplica acest principiu în dreptul internațional public pentru a limita suveranitatea unui stat?

☞ Analizați apărarea statului Decibelia.

☞ Ce credeți că va decide CIJ?

4. Statele Terrium și Ares au baze pe Marte. Astronauții din Terrium le-au trimis provizii de oxigen celor din Ares, de fiecare dată când baza Ares a fost afectată de furtuni de nisip. Timp de 5 ani, Terrium nu a cerut nimic în schimbul acestui sprijin. După 5 ani, Terrium formulează pretenții pecuniare în schimbul proviziilor de oxigen pe care astronauții săi le trimit celor din Ares. Ares respinge aceste pretenții și refuză orice plată, argumentând că s-a format o cutumă a „sprijinului cosmic gratuit”. Terrium consideră că sprijinul acordat vreme de 5 ani a fost doar expresia unei curtoazii.

☞ Care este distincția dintre cutumă și curtoazie?

☞ Ce rol are „timpul” pe Marte (5 ani pământeni) în formarea cutumei spațiale?

☞ Terrium poate să invoce „îmbogățirea fără justă cauză”, cu titlu de principiu general de drept?

5. În Antarctica, există obiceiul ca statele să nu se apropie la mai mult de 100 de metri de bazele celorlalți. Statul A trimite un robot-pinguin spion în baza statului B, iar statul B îl distruge.

☞ Analizați dacă obiceiul de a păstra distanța îndeplinește criteriile *consuetudo* și *opinio juris*.

☞ Este licită reacția statului B? Argumentați.

6. În timpul unui conflict armat între statele A și B, o navă de război a statului A capturează o barcă mică de pescuit aparținând unui național (civil) al statului B. Comandantul navei de război confiscă peștele pentru hrană și vinde barca drept „pradă de război”, invocând faptul că nu există niciun tratat semnat între cele două state prin care să fie interzisă capturarea bărcilor civile de pescuit.

☞ Ce argumente ar putea invoca avocatul pescarului? Consultați cazul *The Paquete Habana*, soluționat în 1900 de Curtea Supremă a SUA, pentru a găsi indicii.

☞ Cum se modifică răspunsul la întrebarea anterioară, dacă barca de pescuit ar fi transportat muniție?

7. Într-un litigiu comercial internațional dintre o firmă românească și o companie de stat din statul Z, tribunalul arbitral este compus din trei arbitri. După verdict, societatea românească descoperă că unul dintre arbitri era, în secret, acționar majoritar la compania de stat din statul Z. Nu există nicio clauză în contractul părților care să interzică acest lucru în mod expres.

☞ Ce argumente ar putea fi invocate pentru a ataca sentința tribunalului arbitral?

☞ Cum se conciliază răspunsul la întrebarea anterioară cu absența din contractul părților a unei clauze care să interzică participarea asociațiilor/acționarilor în completul de judecată?

5. Puncte de vedere și argumentare strategică

Analizați critic punctele de vedere diferite exprimate mai jos și răspundeți întrebărilor adiacente. Explicați care dintre cele două puncte de vedere vi se pare mai convingător.

1. Cutuma. Puncte de vedere:

(a) Volo Consimțescu (voluntarist): „Cutuma este un tratat tacit. Dacă nu am acceptat-o expres sau tacit, nu mă obligă”.

(b) Vitalis Necesaru (obiectivist): „Cutuma este expresia necesității sociale internaționale. Mă obligă pentru că sunt membru al societății, indiferent de voința mea”.

☞ Care dintre aceste puncte de vedere este confirmat de conceptul „obiectorului persistent”?

2. Cutuma și principiile generale de drept. Puncte de vedere:

(a) Literalio Scribănescu (pozitivist): „Cutuma este periculoasă, pentru că este imprecisă. Ar trebui să folosim doar tratate scrise. Principiile generale de drept nu trebuie folosite decât atunci când judecătorii nu au încotro”.

(b) Vivu Cutumescu (obiectivist): „Cutuma este adevăratul drept, pentru că reflectă viața reală a statelor, nu doar ceea ce semnează politicienii. Principiile generale de drept constituie fundamentul moral și pilonul normativ esențial al ordinii juridice”.

☞ Redactați un eseu scurt, de maximum 300 de cuvinte, în care să susțineți argumentat unul dintre aceste puncte de vedere.

☞ Redactați un eseu scurt, de maximum 300 de cuvinte, în care să combateți argumentat unul dintre aceste puncte de vedere.

3. Doctrina. Puncte de vedere:

(a) Arhivie Factualis (pozitivist): „Doctrina nu are nicio putere de a crea drept; ea doar descrie ceea ce statele au decis deja prin tratat sau cutumă. Un jurist care propune o regulă nouă face politică, nu creează drept”.

(b) Progresiu Dinamicus (progresist): „Doctrina este motorul dreptului internațional. Juriștii (precum cei din Comisia de Drept Internațional) identifică lacunele dreptului și conving statele să accepte noi norme. Fără efortul doctrinar de sistematizare, dreptul internațional ar fi un haos de interese politice contradictorii”.

☞ Un tribunal internațional poate întemeia o soluție judiciară *exclusiv* pe opinia unui profesor celebru, atunci când nu identifică un tratat aplicabil în cauză?

☞ Un stat poate să respingă o opinie a Comisiei de Drept Internațional (CDI) invocând suveranitatea?

6. Fii profesor!

Textele de mai jos reprezintă răspunsuri (fictive) oferite de studenții Facultății de Drept la examenul de drept internațional public. La prima vedere, aceste răspunsuri pot părea convingătoare, însă ele conțin erori juridice fundamentale, care trebuie penalizate. Identificați erorile din fiecare răspuns și reformulați corect argumentele.

1. Lucrarea studentului A:

„Cutuma este un izvor secundar de drept, deoarece statul nu și-a dat acordul scris. Pentru ca o cutumă să existe, toate statele lumii trebuie să urmeze aceeași practică timp de 100 de ani. De asemenea, dacă un stat

nu este de acord cu o cutumă, o poate anula oricând, chiar dacă ea a devenit deja *jus cogens*”.

2. Lucrarea studentului B:

„Cutuma este un izvor scris de drept internațional, la fel ca tratatul. Ea se formează atunci când toate cele 193 de state care sunt membre ONU fac același lucru timp de minimum 50 de ani. Principiile generale de drept sunt reguli create de Comisia de Drept Internațional și ele sunt superioare cutumei. Dacă un stat nu mai dorește să respecte o cutumă, poate să formuleze o rezervă la cutumă, exact ca la tratate”.

7. Puzzle juridic

Reconstituiți raționamentul logic pe care îl pretind ipotezele de mai jos.

1. Statul A susține că o normă cutumiară îi dă dreptul să extragă resurse de pe Lună. Statul B contestă existența acestei cutume și pretinde că, în orice caz, și dacă s-ar putea proba o astfel de cutumă, i-ar fi inopozabilă. Ordonăți aspectele juridice pe care trebuie să le clarificați, pentru a evalua argumentul statului A și apărarea statului B.

[__] Există vreun element de probă pentru *opinio juris*?

[__] Există o practică generală și uniformă a statelor capabile să efectueze zboruri spațiale?

[__] Statul care contestă norma cutumiară a protestat în mod constant în timpul formării acestei practici?

[__] Există un tratat care să reglementeze deja această situație?

2. Sunteți agent guvernamental într-un proces în fața CIJ și vreți să demonstrați existența unei norme cutumiare și opozabilitatea ei pentru părțile litigiului. Care este ordinea logică a întrebărilor la care trebuie să răspundeți?

[__] Există o practică generală, constantă și uniformă a statelor în această problemă?

[__] Care este regula exactă pe care vrem să o demonstrăm?

[__] Statele recurg la acest comportament pentru că le convine sau pentru că se consideră obligate juridic?

[__] Există obiectori persistenți?

[__] Norma este opozabilă ambelor state care sunt părți în această cauză?

8. Cum gândim?

Exercițiile care urmează nu caută un răspuns de tip „adevărat/fals”, ci vă invită să verbalizați procesul de analiză juridică, într-un context dat.

1. Statul Montania invocă o cutumă regională care îi permite accesul la resursele de apă ale statului Aquaterra. Aquaterra invocă un tratat bilateral mai vechi care îi conferă acces exclusiv la rezervele sale de apă.

☞ Teoretic, între izvoarele de drept enumerate de Art. 38 din Statutul CIJ nu există nicio ierarhie cu privire la forța lor juridică. În practica internațională, care izvor oferă mai multă „securitate juridică”?

☞ Ce normă va prevala în raportul dintre Montania și Aquaterra?